

The Musical Heritage of the Jagiellonian Era in Central and Eastern European Countries, Varšava 25.–29. augusta 2009

Varšava sa stala v minulom roku v auguste miestom konania významnej medzinárodnej muzikologickej konferencie *The Musical Heritage of the Jagiellonian Era in Central and Eastern European Countries* (Hudobné dedičstvo obdobia Jagelovcov v krajinách strednej a východnej Európy). Na štvordňovom vedeckom fóre, ktoré sa konalo v reprezentatívnych priestoroch varšavskej Národnej knižnice, vystúpilo s vedeckými príspevkami vyše 40 muzikológov z viacerých európskych krajín (Poľsko, Litva, Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Čechy, Slovensko). Konferenciu organizovala Národná knižnica v spolupráci s Inštitútom muzikológie Varšavskej univerzity, Inštitútom umení Poľskej akadémie vied a Ministerstvom zahraničných vecí Poľskej republiky.

Usporiadatelia postavili do centra muzikologických prezentácií hudbu a hudobnú kultúru obdobia vlády významnej poľskej dynastie Jagelovcov, panujúcich v Poľsku, Litve, Čechách i Uhorsku, a to od 14. až do 16. storočia. Tým umožnili stretnutie hudobných historikov so širokospektrálnym záberom; ponúkli rokovanie o hudobnokultúrnych kontaktoch v krajinách historicky spojených nielen s vládou Jagelovcov, ale aj s presahmi ku krajinám pod nadvládou Habsburgovcov až po Taliansko a Švédsko a s časovo širokým horizontom, končiacim raným 17. storočím.

V otváracom prejave zdôraznil myšlienku multikultúrneho výskumu hudobnej minulosti v strednej a východnej Európe aj riaditeľ Národnej knižnice Tomasz Makowski, ktorý pripomenul, že staré poľské dejiny sú výsledkom spolupôsobenia mnohých národov – okrem Poliakov aj Litovcov, Nemcov, Židov, Talianov a iných. Za muzikológov vystúpila na slávnostnom otvorení profesorka Elżbieta Witkowska-Zaremba a pripomenula, že jedným z cieľov konferencie je aj oživiť hudbu

dávnej minulosti a poskytnúť ju dnešným poslucháčom ako živú kultúrnu hodnotu.

Samotné rokovania boli rozdelené do šestnástich sekcií (niektoré z nich prebiehali paralelne), v ktorých boli predstavené jednotlivé príspevky: **1. Latinská tradícia:** Elżbieta Witkowska-Zaremba: *Patterns of music education in Central Europe in the late 14th–early 16th centuries*, Francesco Rocco Rossi: *From Hollandrinus to Florentius Musicus (through Goschalcus): the reception of *coniuncta* in Italy in the 15th century*, Bartosz Awianowicz: *The Graeco-Latin vocabulary of Petrus Wilhelm de Grudencz*; **2. Chorál:** Veronika Mráčková: *Staff notation in the sources of the St. George monastery in Prague*, Eva Veselovská: *Medieval notations of the Slovakia region's sources from the turn of the 15th/16th centuries*, Jolanta Byczkowska-Sztaba: *The Cracovian chants for the feast of St. Johannes Eleemosynarius (first half of the 16th century) in the context of his worship in Central Europe*; **3. Prusko a 16. storočie:** Stefan Gasch: *Senfl's compositions for Duke Albrecht of Brandenburg-Prussia*, Christian Leitmeir: *Teodoro Riccio's „Liber primus missarum“ (1579): a musical ambassador between Prussia and Poland*, Danuta Popinigis: *Die Sing-Glocken zu Füßen von König Sigismundus August*; **4. Hudba v kláštoroch:** James Boyce, O. Carm.: *A medieval tale of two cities: Prague, Kraków and the Carmelite choir books*, Magdalena Walter-Mazur: *On how the nuns sang Vespers in fractus – the alternatim practice in liturgical music of Polish female Benedictines*; **5. Expanzia talianskej kultúry:** Gioia Filocamo: *The musical taste of Ippolito I d'Este, Archbishop between Hungary and Italy*, Grantley McDonald: *Laurentius Corvinus and the Hours of the Passion at St Elisabeth's church, Breslau*, Reinald Ziegler: *Zum Transfer von Kompositionstechniken im konfessionsverschiedenen Umfeld am Beispiel*

Monteverdi; **6. Taliani v Poľsku:** Donatella Melini: *Alexandro Pesienti Veronese, musicho nostro diletissimo*, Aleksandra Patalas: *Asprilio Pacelli's music for the Cappella Rorantistarum at Wawel*, Julia Miller: *Luca Marenzio: questions of performance in Poland and Italy*; **7. Latinské školy 15. storočia v Čechách a hudba:** Jan Ciglbauer: *Neumarkter Cationale: Geistliche lateinische Lieder um 1470 und ihre Vergangenheit in mitteleuropäischen Handschriften*, Luboš Procházka: *Der Kodex Strahov und Budweis um 1470. Zur Frage der Provenienz einer böhmischen Quelle*, Lenka Mráčková: *Das Repertoire des Kodex Strahov. Bemerkungen zur Entstehung eines neuen Kataloges dieser böhmischen Quelle*; **8. Odozvy čias Jagelovcov v neskorších epochách:** Anna Ryszka-Komarnicka: *Leonardo Vinci's Il Gismondo re di Polonia – opera seria with an episode from the reign of King Ladislaus Jagiełło*, Marco Beghelli: *Jagiellonians on the rebound: Zygmunt in Italy*, Teresa Krukowski: *Wie europäisch war das musikalische Repertoire der polnischen reformierten Kirche im 16. Jh. und wie europäisch ist es heute?*; **9. Významné rukopisy 15. storočia:** Ian Rumbold: *Austrian or Bavarian? Hermann Pötzlinger's music book (Munich 14274)*, Helena Matějčková: *An anonymous four part Sanctus in the Codex Speciálník. Some remarks on compositional practice in Bohemia before 1480*, Tomáš Hampl: *The motets by Josquin and his contemporaries in the Codex Speciálník. On the relationship between the imported and the local repertoires*; **10. Ikonografia a východná tradícia:** Lukasz Kozak: *Musical instruments in Polish paintings in the fourteenth and the fifteenth centuries: borrowings, endemics and iconographic tradition*, Dominika Grabiec: *Music in the iconography of the Passion of Christ*, Oksana Shkurgan: *Seventeenth-century manuscript sources of the partesniy singing which originated in the Polish territory*; **11. Čechy a 16. storočie:** Jan Koláček: *The graduals of the Prague scribe Jan Kantor Sary: the mainstream of Bohemian Utraquists*, Scott Edwards: *Latinizing the laity: metrical psalms in sixteenth-century Bohemia*, Katelijne Schiltz: *Roses, alchemy and a garden of canons: the anthology „Suavissimae et iucundissimae harmoniae“ (Nuremberg, 1567);*

12. Tri krajiny: Litva, Chorvátsko, Lužicko: Jūratė Trilupaitienė: *Jagiellonian dynasty musical culture of the Grand Duchy of Lithuania: between „sacrum“ and „profanum“*, Hrvoje Beban: *„Inter arma (non) silent musae.“ Renaissance musical culture in Croatia during the reign of the Jagiellon dynasty*, Thomas Napp: *Cultural transfer and spatiality in early modern Central Europe*; **13. Významní skladatelia 16. storočia:** Marc Desmet: *Establishing a chronology of Jacob Handl's masses. Evidence and problems*, Tobias Apelt: *Vorstellung der Datenbank Orlando di Lasso. „Seine Werke in handschriftlicher Überlieferung.“*; **14. Hudba a diplomacia:** Paweł Gancarczyk: *Music and Diplomacy at the Court of the Teutonic Order in Prussia*, Elżbieta Zwolińska: *Einige Bemerkungen zu den musikalischen Beziehungen zwischen dem Hofe der letzten Jagiellonen und dem Habsburgerhause*, Barbara Przybyszewska-Jarmińska: *An overlooked fantasia for instrumental ensemble by Francesco Maffon – a vestige of Paweł Działyński's diplomatic mission to England in 1597?*; **15. Horné Uhorsko v kontexte ďalších krajín:** Janka Petőczová: *Musical culture in Bardejov / Bartfeld in the mid-sixteenth century*, Agnieszka Leszczyńska: *Common musical tradition: connections between Šariš and Prussia ca. 1600*, Marta Hulková: *Musikhandschriften von der Wende des 16. und 17. Jahrhunderts im Rahmen der Musikaliensammlung von Levoča / Leutschau*; **16. Diverzita a unifikácia repertoáru okolo r. 1600:** Elżbieta Wojnowska: *Zwischen Allgemeinheit und Individualität – Repertoire einiger mitteleuropäischen Musiksammlungen aus den 16./17. Jh.*, Wojciech Marchwica: *Sarmatization of the Polish Christmas carols – posthumous success of the Jagiellonian dynastic ideology.*

Témy prednesených príspevkov sa dotýkali širokého spektra dnes riešených problémov stredoeurópskych dejín hudby, predovšetkým hudby stredovekej a renesančnej. Ukázalo sa, že popri tradičných témach výskumu jednotlivých hudobnohistorických prameňov, ich dokumentácie, analýzy rukopisov, hudobnej notácie, hudobného repertoáru a hudobnoteoretického myslenia sa do popredia dostávajú aj témy interetnických transformácií v hud-

be, prelínania sa konfesijných a národných vplyvov, premeny sociálneho prostredia a migrácie hudobníkov v stredo európskom teritóriu, dvorské a mestské špecifiká hudobného života, vrátane profesionalizácie hudobníckych povolání, postavenia umelcov na kráľovských európskych dvoroch a medzinárodný charakter vtedajšej hudobnej kultúry. Konferencia ukázala vysokú úroveň muzikologického bádania v Poľsku. Početné zastúpenie poľských hudobných historikov umožnilo spoznať mnohé zaujímavé a špičkové výsledky ich výskumov. Podnetné boli diskusie so západoeurópskymi odborníkmi, ktorí ocenili možnosť poznania najnovších informácií zo súčasnej poľskej, českej a slovenskej hudobnej historiografie, ktoré sú im často nedostupné kvôli jazykovej bariére.

Konferencia bola profesionálne zorganizovaná s podporou najvyšších štátnych, vedeckých a regionálnych inštitúcií. Poľskí usporiadatelia pripravili pre muzikológov aj sprievodné podujatia – prehliadku kráľovského paláca vo Wilanówe a vynikajúce koncerty. Na úvodnom privítacom koncerte sa predstavil vrocavský súbor *Ars Cantus* pod vedením Tomasza Dobrzańskiego, s repertoárom zostavenom z diel zachovaných v Krasínskeho rukopise z 15. storočia. Osudy tohto unikátneho prameňa sú typické pre poľskú históriu – rukopis vznikol pravdepodobne pre Krakov, keďže obsahuje diela najvýznamnejšieho poľského skladateľa tých čias Mikołaja z Radomia. Pred druhou svetovou vojnou bol uložený vo Varšave, ale počas vojny bola knižnica zničená a vypálená. Akoby zázrakom sa však

tento rukopis našiel po vojne v mníchovskej štátnej knižnici a bol do vrátený do Varšavy.

Hudobníci súboru *Ars Cantus* interpretovali na historických nástrojoch mimoriadne sugestívne hudbu poľských i európskych skladateľov – hudbu, ktorá je zapísaná v tomto rukopise, a ktorá patrí k tomu najlepšiemu, čo bolo v Európe v 15. storočí skomponované. Druhý koncert *Zlatý vek hudby v Poľsku* bol organizovaný nielen pre účastníkov konferencie, ale aj pre širokú verejnosť. Takisto bol špecializovaný na diela transkribované z poľských hudobnohistorických prameňov a v podaní Poľského komorného zboru (*Polški Chór Kameralny*) pod vedením dirigenta Jana Łukaszewkého na ňom odzneli diela Jerzy Libana z Legnice, Waclawa z Szamotuł, Mikołaja Gomołku, Mikołaja Zieleńskiego, Andrzeja Hakenbergera a Luca Marenziu. S veľkým úspechom bola u publika prijatá záverečná skladba *Missa super Iniquos odio habui* L. Marenziu, predvedená po prvýkrát od jej objavenia. Transkripciu tejto unikátnej polychorického omše významného talianskeho skladateľa, ktorý krátko pôsobil aj na poľskom kráľovskom dvore, pripravila pre koncertné prevedenie Barbara Przybyszewska-Jarmińska (Zakład Muzykologii, Pracownia Historii Muzyki, Instytut Sztuki PAN). Koncerty začlenené do vedeckého muzikologického podujatia boli nielen priamou manifestáciou výsledkov práce hudobných historikov, ale zároveň ukázali, že v poľskom kultúrno-spoločenskom prostredí je práca muzikológov vysoko cenená.

Janka Petőczová

Hudobné divadlo v priestore a čase, Bratislava 10.–11. septembra 2010

V dňoch 10.–11. septembra 2010 sa uskutočnilo v Malom kongresovom centre SAV v Bratislave medzinárodné interdisciplinárne sympóziu pod názvom *Hudobné divadlo v priestore a čase. K dejinám divadelnej praxe v strednej Európe v 19. a 20. storočí / Musiktheater in Raum und Zeit. Zur Geschichte der Theaterpraxis in Mitteleuropa in 19. und 20. Jahrhunderts*. Podujatie bolo výsledkom

pracovných kontaktov medzi viacerými inštitúciami muzikologického a teatrologického zamerania: uskutočnilo sa v spolupráci Katedry hudobnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied a Ústavu pre výskum hudobného divadla Univerzity v Bayreuthu. Podnetom na jeho prípravu bol spoločný výskumný projekt dvoch bratislav-